

**Přednáška pro VIII. jarní semestr
magisterského studia**

**Trestní právo v mezinárodním a
evropském prostředí**

17. 5. 2011

prof. JUDr. Jaroslav Fenyk, Ph.D., DSc.

Prostředí mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech

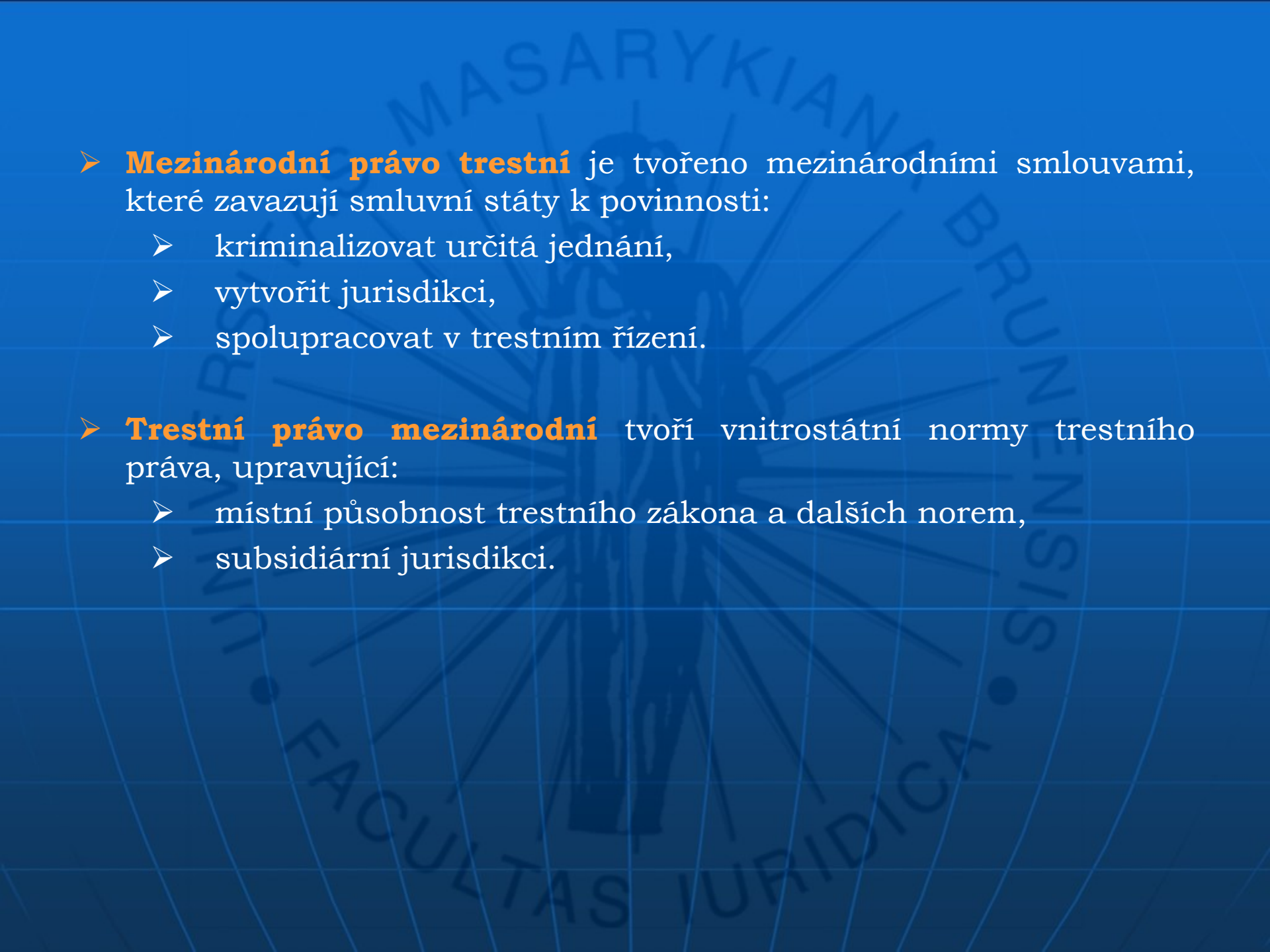
- Spolupráce mezi státy v oblasti trestního práva je podmíněna především ohledy na **zásadu suverenity**.

Suverenita je vlastnost státní moci, její nezávislost na jakékoli jiné moci, a to v oblasti vztahů mezinárodních i vnitřních.

- Pro mezinárodní justiční spolupráci je nejvýznamnější **tzv. vnitřní suverenita**, podle které státu náleží výlučná, nejvyšší moc na státním území a vyloučení jakýchkoli aktů cizí státní moci bez jeho souhlasu (plná volnost při úpravě vnitřních záležitostí).
- **Právo trestat** jako jeden z projevů vnitřní suverenity vycházející z veřejné moci a z jejího veřejného projevu.

- **Jurisdikce** (common law pojetí suverenity) je součástí moci státu a znamená především stanovení nebo nalézání práva. Pokud tímto orgánem je soud, jde o **jurisdikci soudní**.

- Trestní soudní jurisdikce je založena na následujících zásadách:
 - **Zásada teritoriality** (§ 4 českého trestního zákoníku)
 - **Zásada registrace** (§ 5 českého TZ)
 - **Zásada personality** (aktivní personalita - § 6 českého TZ, pasivní personalita - § 7 odst. 2 českého TZ)
 - **Zásada univerzality** (§ 7 odst. 1 českého TZ, subsidiární univerzalita - § 8 českého TZ)
 - **Zásada ochrany** (a univerzality - § 7 českého TZ)

-
- **Mezinárodní právo trestní** je tvořeno mezinárodními smlouvami, které zavazují smluvní státy k povinnosti:
 - kriminalizovat určitá jednání,
 - vytvořit jurisdikci,
 - spolupracovat v trestním řízení.

 - **Trestní právo mezinárodní** tvoří vnitrostátní normy trestního práva, upravující:
 - místní působnost trestního zákona a dalších norem,
 - subsidiární jurisdikci.

**MEZINÁRODNÍ
PRÁVO**

**VNITROSTÁTNÍ
PRÁVO**

Vzájemný vztah

(monistická a dualistická teorie, teorie smíšené)

➤ **Recepce mezinárodních smluv v ČR:**

- Článek 10 Ústavy (ústavní zákon č. 395/2001 Sb.) – součástí právního řádu České republiky jsou všechny mezinárodní smlouvy, které
 - byly ratifikovány – k jejichž ratifikaci dal souhlas československý nebo český parlament
 - zavazují Českou republiku – ratifikace potřebným počtem států
 - byly vyhlášeny v příslušné sbírce

➤ **Inkorporace výběrová byla nahrazena inkorporací univerzální.**

Podstata mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech

➤ Charakteristické znaky mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech:

- *součást mezinárodní justiční spolupráce,*
- *obor, tvořený zejména mezinárodním právem veřejným a trestním právem,*
- *institut upravující justiční pomoc mezi justičními orgány různých zemí a tím i mezi státy,*
- *důležitý nástroj vzájemného pochopení, komunikace a spolupráce mezi tuzemskými státními orgány a orgány jiného státu v oblasti trestního práva,*
- *spolupráce mezi státem dožádaným a státem dožadujícím.*

Prameny práva mezinárodní justiční spolupráce

- **Mezinárodní právo obyčejové**
- **Mezinárodní smlouvy**
 - z hlediska počtu smluvních stran – dvoustranné nebo mnohostranné
 - z hlediska obsahu – obsahující jednu nebo více forem spolupráce
- **Vnitrostátní právo v ČR** (hlava 25 trestního řádu)

Zásady mezinárodní justiční spolupráce

- **Obecné zásady:**
 - Zásada reciprocit (vzájemnosti)
 - Zásada ordre public (ochrany veřejného pořádku)
- **Zvláštní zásady** vytvořené pro účely jednotlivých forem spolupráce (zejména pro vydávací řízení)

Podoby mezinárodní justiční spolupráce

- Na úrovni diplomatické a konzulární
- Mezi ministerstvy a jinými ústředními státními orgány
- **Přímá spolupráce mezi justičními orgány**

Formy mezinárodní justiční spolupráce

- **Vydávací řízení** (extradice)
- Předávání osob na základě **evropského zatýkacího rozkazu**
- Předávání osob mezinárodním tribunálům a mezinárodnímu soudu a jiná povinná součinnost
- **Dožádání**
- Průvoz pro účely řízení v cizině
- Převzetí a předávání trestního řízení
- Předávání výkonu rozhodnutí v trestních věcech
- Další, moderní formy spolupráce mezi členskými státy Evropské unie

Vývoj a současnost mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech v evropském prostředí

Vývoj v první polovině 20. století

- Dvoustranné mezinárodní smlouvy po 1. světové válce:
 - Smlouvy o vydávacím řízení
 - Smlouvy smíšené
 - Smlouvy o právní pomoci
- Mnohostranné mezinárodní smlouvy:
 - Obchod s lidmi, penězokazectví, atd.

Vývoj do konce 80. let 20. století

- Reakce na důsledky 2. světové války v mezinárodním právu
- Vznik tzv. socialistické soustavy států a důsledky pro spolupráci
- OSN a Rada Evropy, ochrana lidských práv a mezinárodní justiční spolupráce

Vývoj od 90. let až do současnosti

- Reakce na společenské změny v mezinárodní justiční spolupráci
- Vztah starších a nových instrumentů mezinárodní justiční spolupráce

Stručná charakteristika jednotlivých forem

➤ Vydávací řízení (extradice)

Jde o akt, záležející v odevzdání osoby, jež je v jurisdikci státu, na jehož území se osoba nachází (stát dožadovaný), státu příslušnému ji stíhat nebo na ní vykonat trest (stát dožadující), na jehož území a v jehož jurisdikci byla tato osoba obviněna nebo pravomocně odsouzena pro trestný čin.

- Materiální a formální prvek extradice
- Prameny vydávacího řízení (smluvní, bezesmluvní)
- Trestné činy vyloučené z extradice (trestné činy politické, vojenské, fiskální, tiskové)
- Zásady extradičního práva (speciality, oboustranné trestnosti, reciprocity, nevydávání vlastních státních občanů)

➤ **Předávání osob mezinárodním tribunálům a mezinárodnímu soudu a jiná povinná součinnost**

Jde o povinnost státu spolupracovat s tribunály a soudem a přijímat potřebná opatření k vyhledání, vyšetřování a předání osob obviněných z jednání, náležejících do jurisdikce tribunálů.

➤ **Dožádání do ciziny**

Řízení za účelem získání důkazů nebo jiné informace, použitelných v řízení před trestním soudem.

- Dožádání do ciziny
- Dožádání z ciziny

➤ Převzetí a předávání trestního řízení

Forma právní pomoci, jejíž podstatou je žádost jednoho státu o provedení celého dalšího trestního řízení v dožádaném státě.

➤ Průvoz pro účely řízení v cizině

Forma právní pomoci, jejíž podstatou je souhlas dožádaného státu o umožnění průvozu osoby, která je trestně stíhána v jiném státě a je předmětem mezinárodní justiční spolupráce, přes území tohoto státu.

➤ Výkon rozhodnutí v trestních věcech

Forma právní pomoci, jejíž podstatou je uznání cizozemského rozhodnutí, předávání výkonu odsuzujících rozsudků a jiných rozhodnutí, včetně předávání odsouzených.

- Uznávání a výkon cizozemských rozhodnutí
- Převzetí a předání výkonu rozhodnutí

The background of the slide features a large, faint watermark of the seal of Masaryk University Brno, Faculty of Law. The seal is circular and contains a central figure of a man in a suit, likely a historical figure associated with the university. The text 'UNIVERSITAS MASARYKIANA BRUNNENSIS' is written around the top inner edge, and 'FACULTAS IURIDICA' is written around the bottom inner edge. The entire seal is rendered in a light blue color that blends with the dark blue background.

**Mezinárodní justiční spolupráce
v trestních věcech a Evropská
unie**

-
- A. Období před vznikem EU**
 - B. Období od Maastrichtu do Amsterdamu**
 - C. Období od Amsterdamu do Lisabonu**
 - D. Lisabonská smlouva**

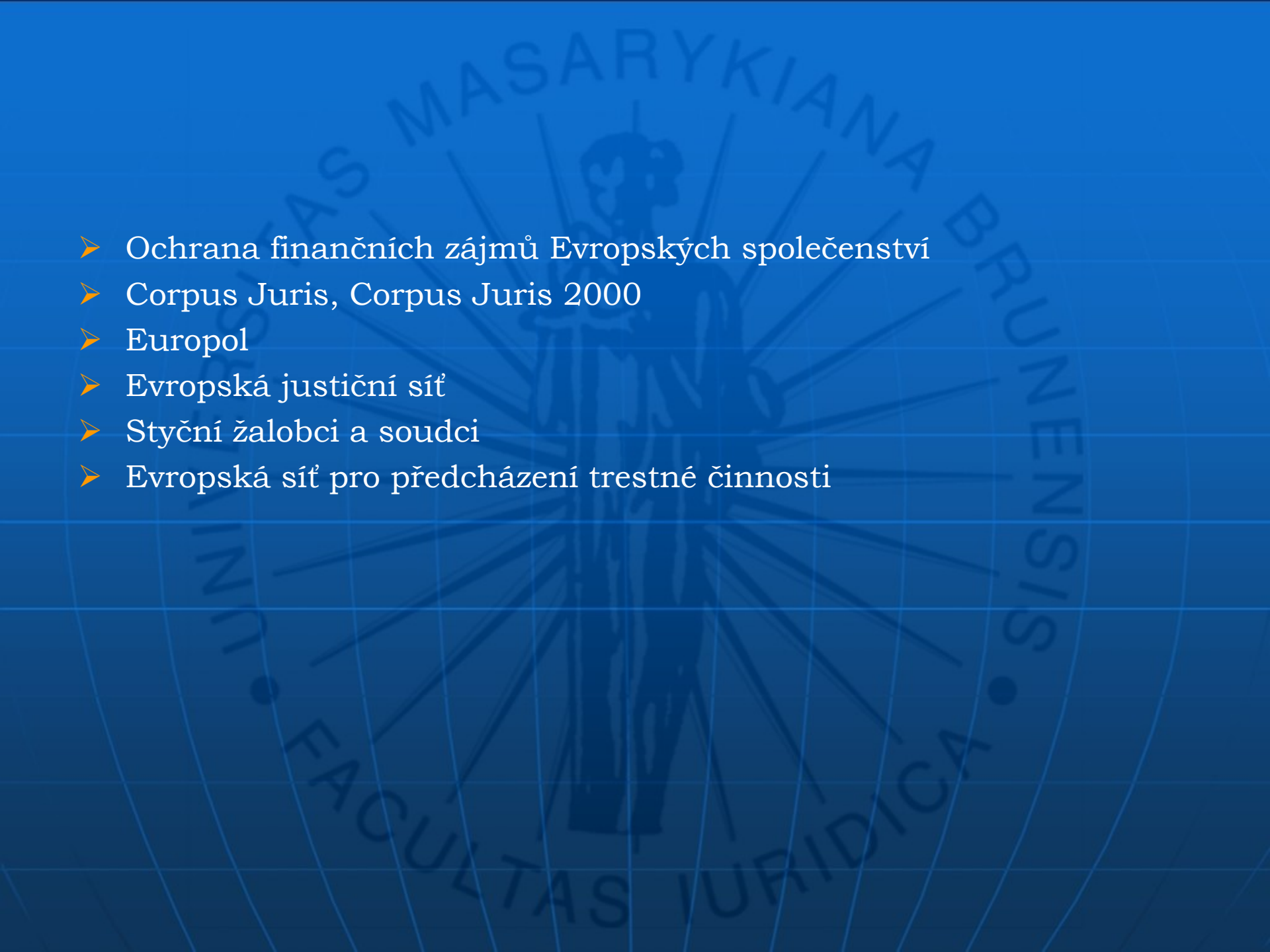
A. Období před vznikem EU

- Vliv Rady Evropy
- Schengenská prováděcí úmluva a jiné nástroje v rámci evropské politické spolupráce
- Rozhodovací praxe Evropského soudního dvora (např. jugoslávská kukuřice)

B. Období od Maastrichtu do Amsterdamu

- Článek K.1 Smlouvy o EU– devět oblastí spolupráce:
 - azylová politika
 - pravidla upravující překračování vnějších hranic členských států a provádění kontrol na nich,
 - přistěhovalecká politika a politika týkající se státních příslušníků třetích zemí,
 - boj proti drogové závislosti,
 - boj proti podvodům v mezinárodním měřítku,
 - justiční spolupráce v občanskoprávních věcech,
 - justiční spolupráce v trestních věcech,
 - celní spolupráce,
 - policejní spolupráce.

-
- Ochrana finančních zájmů Evropských společenství
 - Corpus Juris, Corpus Juris 2000
 - Europol
 - Evropská justiční síť
 - Styční žalobci a soudci
 - Evropská síť pro předcházení trestné činnosti

C. Období od Amsterdamu do Lisabonu

- Prostor svobody, bezpečnosti a spravedlnosti
- Summit v **Tampere**
- Společné vyšetřovací týmy
- Úmluva o vzájemné pomoci ve věcech trestních mezi ČS
- Úloha rámcových rozhodnutí, problematika vzájemného uznávání
- **Evropský zatýkáací rozkaz**
- Evropský příkaz k výkonu příkazu k zajištění majetku nebo důkazních prostředků EU apod.
- **Eurojust**
- Haagský program
- Pokusy o přijetí Evropské ústavní smlouvy
- Stockholmský program
- **Lisabonská smlouva**

➤ **Formy spolupráce mezi členskými státy Evropské unie**

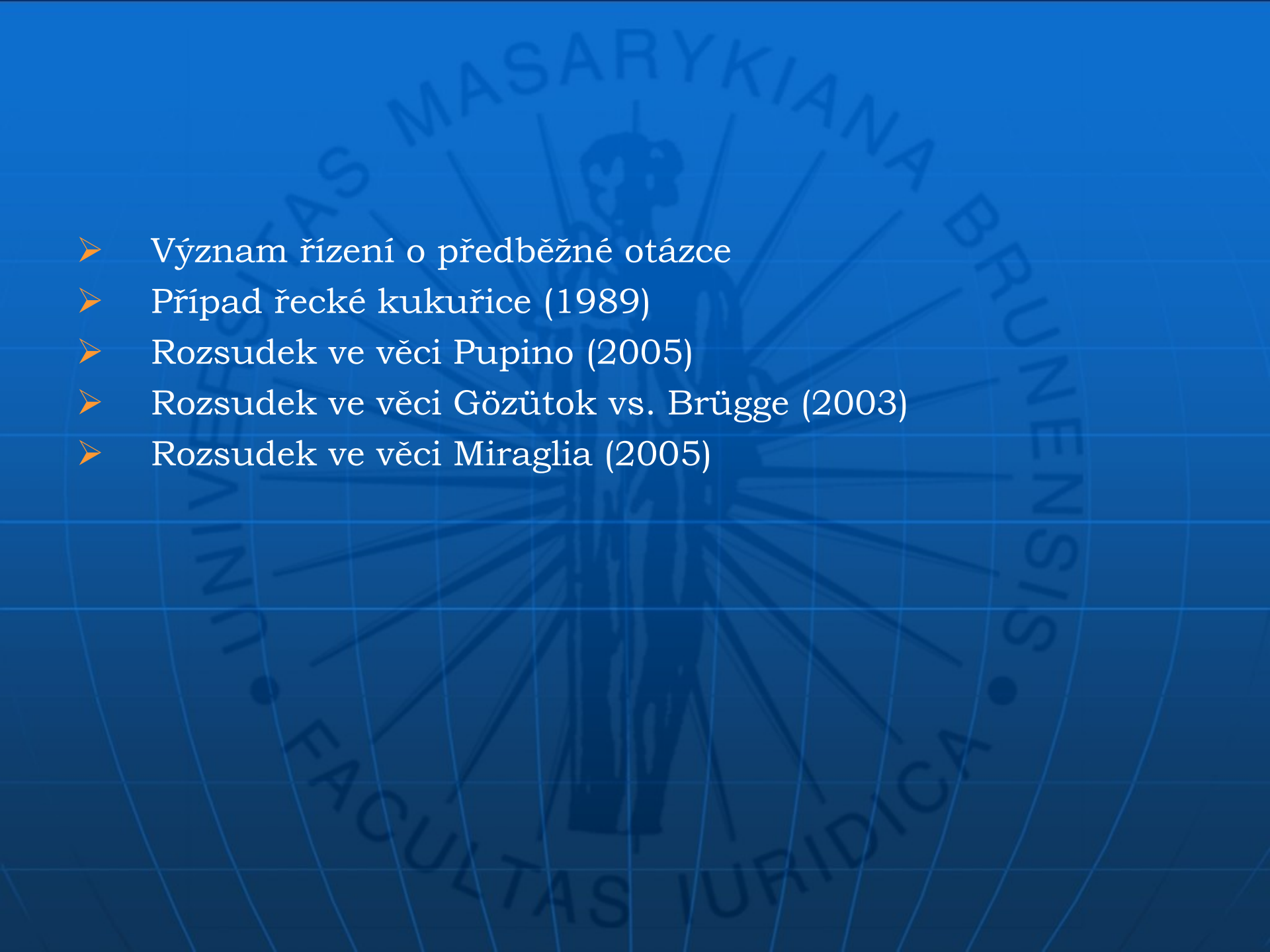
- Evropský zatýkací rozkaz, Evropský příkaz k výkonu příkazu k zajištění majetku nebo důkazních prostředků EU apod.
- Zvláštní druhy dožádání:
 - Přeshraniční pronásledování
 - Přeshraniční sledování
 - Skryté vyšetřování
 - Dočasné předání do ciziny za účelem provedení procesních úkonů
 - Dočasné převzetí z ciziny za stejným účelem
 - Zajištění a předání věcí
 - Zajištění jiné majetkové hodnoty a zajištění majetku
 - Předběžné zajištění věci
 - Společný vyšetřovací tým
 - Výslech prostřednictvím videotelefonu a telefonu
 - Poskytování informací z Rejstříku trestů

D. Lisabonská smlouva

- Zánik pilířové struktury – dopady do justiční spolupráce v trestních věcech
- Evropský veřejný žalobce

**Rozhodovací praxe
Evropského soudního dvora**

-
- Význam řízení o předběžné otázce
 - Případ řecké kukuřice (1989)
 - Rozsudek ve věci Pupino (2005)
 - Rozsudek ve věci Gözütok vs. Brügge (2003)
 - Rozsudek ve věci Miraglia (2005)

Děkuji za pozornost.